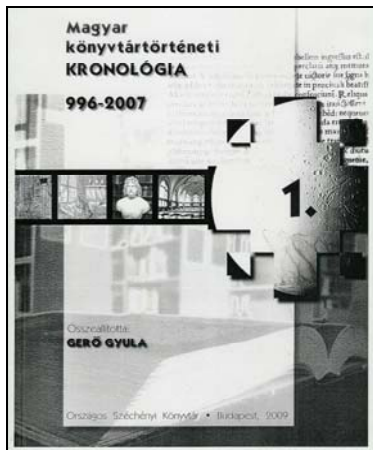

Ezer év, három kötet, egy életműszület

GERŐ Gyula
Magyar könyvtártörténeti kronológia,
996–2007 / összeáll. Gerő Gyula ;
[közrem. Rácz Ágnes] ; [közread. az]
Országos Széchényi Könyvtár. –
Budapest : OSZK, 2009. – 3 db ; 30 cm
ISBN 978-963-200-577-5 fűzött

A világ színes. A világ bonyolult. Az eligazodáshoz, a világ megértéséhez nekünk, embereknek támpontokra van szükségünk. Legfőbb támpontunk nem más, mint az emlékezet. Mert emlékezni annyi, mint érteni valamit. Emlékezés nélkül elfoszunk, emberi létünk minőségét veszítjük el. Emlékezéssel viszont életünk nemesedhet. Átala az értelem találhat mindennapi életünkben otthonra. Sőt, az emlékezés még ennél is több. Mert az emlékezés az *értelmet adó* jelentés mellett hordozza a minőség egy másik síkját, a *tiszteletet* is. Tiszteletet adni itt e Földön csak az ember képes. Milyen fontos és sajnós, milyen ritkán megjelenő tulajdonságunk ez. *Gerő Gyula könyvtáros és egyben tudós emlékezetével* az ezer évet átölelő munkájában óhatatlanul tiszteletet ad mindazon személyeknek, dolgoknak, eseményeknek, tanulságot hordozó pillanatoknak, amelyeket felidéz.

A „Magyar könyvtártörténeti kronológia” kapcsán így nem csoda, ha az emlékezet, a megértés és a

tisztelet hármasságja jutott eszembe. Mint egy hatalmas fúga, úgy zeng-bong a mű az értő olvasó kezében. Az 1925-ben született szerző életútja, a harminc évet meghaladó gyűjtés és feldolgozás programja, az elmúlt évek nehéz rendszerező munkája és a 2010-ben megjelent mű, a háromkötetes kronológia összetett hangzó egységet alkot. Egyik sem képzelhető el a másik nélkül.

Mert e műben nem egy frissen eldöntött, holnap már meg is valósított emberi teljesítmény testesül meg. A kronológia összeállításához, megszólaltatásához évtizedek óta, a szerzői életút első pillanata óta meglévő személyiségjegyek szükségesek, úgymint tudatosság, pontosság, figyelem, érdeklődés, rendszerező, analízis képesség. És kitartás, türelem, fáradhatatlanság. Ezek – az emlékezet, a megértés és a tisztelet mellett –, mint fúgatémák épültek be a kronológia bevezetőjébe, szócikkeibe, indexeibe.

996. Az első dátum. A kronológia 996 és 2007. december 31. között sorolja fel a magyar könyvtártörténet eseményeit. És itt, a címet máris pontosítanom kell. Nem csupán könyvtártörténetről van szó ugyanis. Sokkal inkább könyvtárügytörténetről, avagy a könyv kultúrtörténetéről, a magyar könyv, könyvtár, a könyvtári szervezetek és a könyvtárosok történetéről. Az előszóban a szerző összesen 20 altémát sorol fel, melyek a műben kereshetővé válnak, például: működés, főhatóságok, épület, képzés, személyek, kitüntetések, tanfolyamok, kiadványok, rendezvények, mozgalmak. Nincs olyan könyvtár, könyvtáros, aki ne találna a mű lapjain ismerősre, barátira, elhunyt, vagy ma is élő kollégára, ne találna valamiféle említést általa ismert intézményre, szervezetre, eseményre.

Amiként az ég sötétedésével az égbolton a csillagok sorra „gyulladnak ezüst lángra”, követve az elsőt, az Esthajnalcsillagot, úgy gyulladnak az olvasóban, miközben egyre elmélyültebben lapozza a kronológiát, az apró tüzek, az emlékezet égő

bokrai. És mire már észrevenné, egy meghatározó érzés tölti el az olvasót, a hiány érzése. Mert a mű teljes ugyan, hiszen, ha csak a mennyiséget nézzük, 16 000 esemény, 4700 személy, 3000-nél több intézmény kerül a három vastag kötetben megemléítésre, de éppen ez a teljesség hordoz megannyi szócikkében kérdést, kérdést és további kérdéseket. Például: *1485. A firenzei Bartholomaeus Fontius lett Mátyás király könyvtárának, a Corvinának őre*. Ki lehetett ő? Hogyan került Mátyás udvarába? Hogyan használhatta uralkodónk a saját könyvtárát?

Gerő Gyula egymondatos naplója, diáriuma csak sugallja ezeket a kérdéseket, természetesen nem teszi fel őket, és nem is ad rájuk feleletet. A kronológia, műfajából eredően, nagyon helyesen és mértéktartóan csupán felüti a tárgyalt eseményt, de ellenáll a mérhetetlen kísértésnek, nem taglalja azt. A munka során a szerző előtt álló kihívások között talán ennek a kísértésnek történő ellenállás lehetett a legnehezebb. De, ha hiányérzetünk marad, az egyáltalán nem is baj, sőt talán a szerző szándékának nem is ellentmondó. Mert ez a hiányérzet válhat inspirációvá az utódok számára. Ez ösztönözhet az egymondatos szócikkek kiegészítésére, kibővítésére, illetve a megkezdett munka folytatására. De ezt már valaki más tegye meg! Én „megtettem amit tehettem, bevégeztem amit elkezdtem”, írja – munkája mottójaként – magáról a szerző. Bárki vállalkozzon is majd a folytatásra, azt az alapmű gondosságával, fegyelmezettségével és szellemiségével összhangban tegye!

Az első két kötet a tárgyalt időszak eseményeit tekinti át és itt kapott helyet a rövidítésjegyzék is. A harmadik kötet tartalmazza a mutatókat, három fejezetre tagolódva: a személynevek, az intézmény- és földrajzi nevek, valamint a taglalt témák (tárgyszavak) mutatójára. A szócikkekben dőlt betűs szedés jelzi a mutatóban kereshető fogalmakat, ezzel segítve az érdeklődő olvasót a kronológia további használatában.

A szócikkek mögül, néhány kivételtől eltekintve (pl. *1865. Az Egyetemi Könyvtár újabb felülvizsgálata*

az épület és a személyzet elégtelenségét állapította meg.) nem hiányzik a forrásmegjelölés. Hiszen az eseményre hivatkozás adatai – *helyszín, időpont, intézmény, esemény jellege* – pótolják ezt. Általuk tény- és tárgyszerűnek fogadhatjuk el a közölt adatokat. A szerző a hitelesség érdekében minden adatát kontrollálta, áttekintette a könyvtártörténeti munkákat, a szaksajtót, rendszeresen tartotta a kapcsolatot a könyvtárakkal, köztük a megyei könyvtárakkal, az országos szakkönyvtárakkal és a könyvtárügy központi szerveivel is. Az adatközlés során pedig nem minősít, nem értékeli, nem tesz olyan szubjektív megjegyzéseket, amelyek már további forrásmegjelölés híján megkérdőjelezhetők lennének, hanem röviden, tárgy- és tényszerűen informál.

A kronológia mindnyájunk számára, a könyvtárügy valamennyi szereplője számára fontos és alapvető kézikönyv. Benne hatalmas felhalmozott tudás-kincs van. De emellett a kronológia arra is példa, hogy saját környezetünk apró híreit hogyan tegyük mások számára, az emlékezet számára magunk is elérhetővé. Szerepe éppen abban múlhatatlan, hogy olvasóját, használóját az egyes dátumokhoz kötődően nemcsak érdeklődést keltően informálja, nemcsak tényadatokkal látja el, hanem emellett még rá is döbbsenti az egyébként tudott, de mégsem gyakorolt dokumentálási kötelezettségére. Arra mutat példát, hogy a mindennapok apró hírei, eseményei, amelyek mellett oly könnyedén elmegyünk, feljegyzésük esetén hogyan válhatnak útjelzőkké, korszakot jellemző információkká.

A kézikönyvben található szócikkek ugyanis nem szólnak másról, mint emberek, közösségek, jelesül könyvtárosok által végzett és megőrzött munkákról, eseményekről, történésekről. Olyan múltról, amely csak az emlékezet által épülhet be a jelenbe. Múltból, amelynek ismeretében jobban megérthetjük a színes világot.

Fehér Miklós

(Országos Széchényi Könyvtár
Könyvtári Intézet)

A digitális könyvtárak értékelésének általános megközelítése

Az elmúlt évtizedben több próbálkozás is történt már arra, hogy általános modelleket alkossanak a digitális könyvtárak értékeléséhez, de nincs még

olyan elfogadott metodika, amely magába foglalná valamennyi lehetséges nézőpontot. A kutatók és a szakemberek csoportjai ugyanis eltérően látják a